

تحلیل اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی

مطالعه موردی: دهستان معجزات، شهرستان زنجان

بهروز محمدی یگانه*، مهدی چراغی، لیلا اسلامی

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان

مدرس مدعو دانشگاه زنجان

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان

دریافت: ۹۶/۵/۱۰ پذیرش: ۹۶/۸/۷

Analyzing the Effects of Housing-Strengthening Credits on the Sense of Security Among Rural Households (Case Study: Mojezat Rural District, Zanjan County)

Behrouz Mohammadi Yeganeh*, Mehdi Cheraghi, Leila Eslami

Associate Prof. Geography and Rural Planning in Zanjan University

Invited Moderator Zanjan University

Graduated Master of Geography and Rural Planning, Zanjan University

Received: (3/Aug/2017)

Accepted: (29/Oct/2017)

Abstract

The sense of security is one of the important factors in the dynamics and healthiness of the living environment which is necessary to be considered at the process of planning, designing and managing of human settlements. During the last decades, the implementation of various programs and actions has provided the context for transformations in rural areas. Among these programs was the grant of housing-strengthening credits in rural areas. The present study investigates the effects of such credits on the sense of security of rural households. Based on the type, the present study is an applied research and according to the nature of research it is a descriptive-analytic study. The applied method for data collection was a combination of documentary and field study (questionnaire and interview). The statistical sample of the study is 811 households recipients of credits for the period of 2005 to 2015 in the rural district of Mojezat located at Zanjan county. Based on Cochran formula, 231 households were selected as samples to be interviewed. Both descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (paired t-test and Wilcoxon test) were applied to analyze the data. Findings of the research show that there is a significant relationship between the sense of security of rural households and its dimensions before and after receiving the housing-strengthening credits. The sense of security increased after receiving the credits (t-test: 42.365), and had the most impact on the sense of financial security (t-test: -44.282). Findings also indicate that other sense of security indicators are improved after receiving such credits.

Key words: rural development, social security, housing quality, Zanjan province.

چکیده

توجه به مسئله احساس امنیت به عنوان یکی از عوامل مهم در پویایی و سلامت محیط زندگی، در فرآیند برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت سکونتگاه‌ها ضروری است. در طی چند دهه اخیر، اجرای برنامه‌ها و اقدامات متنوع، زمینه دگرگونی‌هایی را در محیط‌های روستایی فراهم کرده است. از جمله این برنامه‌ها، اعطای اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در نواحی روستایی کشور بوده است. تحقیق حاضر به بررسی اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی می‌پردازد. تحقیق حاضر از نظر نوع کاربردی و ماهیت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه و مصاحبه) است. جامعه آماری تحقیق، ۸۱۱ خانوار دریافت‌کننده اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، در دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۳۸۴ شمسی، در دهستان معجزات شهرستان زنجان می‌باشد که طبق فرمول کوکران با توزیع پرسشنامه در میان ۲۳۱ خانوار به دست آمد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون t جفت شده و آزمون ویلکاکسون) استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که رابطه معناداری میان احساس امنیت خانوارهای روستایی و ابعاد آن در قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن وجود دارد و احساس امنیت در زمان پس از دریافت اعتبارات (با میزان آماره t: ۴۲٫۳۶۵-) افزایش یافته و بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت مالی (با میزان آماره t: ۴۴٫۲۸۲-) داشته است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که وضعیت شاخص‌های ابعاد احساس امنیت (به جز شاخص‌های عدم نگرانی از گسترش آیدز و معتادان و افزایش توجه به ناراحتی دیگران) بعد از ارائه این اعتبارات بهبود یافته است.

واژه‌های کلیدی: توسعه روستایی، امنیت اجتماعی، کیفیت مسکن، استان زنجان، اعتبارات.

مقدمه

محیط از جنبه‌های کالبدی و اجتماعی به صورت توأمان ساخته شده است. انسان‌ها مکان‌های اطراف خود را خلق می‌کنند و مکان مستقل از انسان معنا ندارد. ارتباط بین انسان و مکان رابطه‌ای سوداگرانه است. افراد چیزهای مثبت و منفی را از محیط گرفته و یا به آن پس می‌دهند (ضرابیان و منعم، ۱۳۸۹: ۲۳). در بسیاری از موارد نوع طراحی فضای کالبدی، نقشی که مکان خاصی به خود می‌گیرد و ابعاد اجتماعی یک محدوده منجر می‌گردد که فضاها امن و یا بالعکس ناامن گردند (ادیبی سعدی‌نژاد و عظیمی، ۱۳۹۰: ۳).

مسکن به عنوان یکی از شاخص‌های مهم توسعه (سرتیپی‌پور، ۱۳۸۶: ۲)، به عنوان سومین نیاز بعد از خوراک و پوشاک مطرح می‌شود و پاسخگوی یکی از نیازهای حیاتی است (منوج، ۲۰۱۰: ۱۷۸؛ سرتیپی‌پور، ۱۳۸۸: ۱؛ زنجانی، ۱۳۷۱: ۱۵۵؛ تولون، ۱۳۷۴: ۵۶). مسکن جزئی از یک نظام است که اگر ساختار، فعالیت، کارکرد و روابط آن با کل نظام همساز نباشد، موجودیت آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد و می‌تواند به تغییر عملکردی نظام منجر شود (سعیدی، ۱۳۷۳: ۵۱۲).

احساس امنیت نیز یکی از ضروریاتی است که باید مورد توجه قرار گیرد. مسئله امنیت در مسکن از جمله عوامل انسانی و محیطی می‌باشد که با تأثیر مستقیم بر برنامه‌ریزی و طراحی آن، کیفیت زندگی انسان‌ها را ارتقا می‌بخشد (راپاپورت، ۱۹۸۲: ۳-۶). به بیانی دیگر احساس امنیت، یکی از عوامل مهم در پویایی و سلامت محیط زندگی می‌باشد است و توجه به آن در فرآیند برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت سکونتگاه‌ها ضروری به نظر می‌رسد (شیخ‌بیگللو، ۲۰۱۰: ۲۲۶ به نقل از بذرافشان و روستا، ۱۳۹۵: ۱۴۲).

امنیت نخستین شرط برای زندگی انسان و سکونت در یک مکان است (کارگر و سرور، ۱۳۹۰: ۲۰۴). از گذشته یکی از عوامل مؤثر در اسکان‌گزینی جمعیت در نقاط روستایی عامل امنیت بوده است. امروزه امنیت بنا

به اعلامیه حقوق بشر مانند گذشته صرفاً یک نیاز نیست، بلکه یک حق است. امنیت در فضاهای روستایی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های کیفیت زندگی و کیفیت فضا محسوب می‌شود و به‌رغم اینکه مسئله امنیت در هر جامعه یک مقوله پیچیده و دارای ابعاد متنوع و متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است، در تأمین این نیاز نباید از نقش و تأثیر عوامل محیطی-کالبدی غافل شد (عماد، ۱۳۷۷: ۵۶).

یکی از علل اساسی ناسازگاری افراد، ترس و ناامیدی از آینده است و شرایط نامناسب مسکن نیز یکی از عواملی است که تعادل روانی را مختل کرده و مانع تفاهم و سازش اجتماعی آنها می‌شود (مساواتی آذر، ۱۳۵۸: ۱). نبود احساس امنیت در روستاها، باعث بروز ناهنجاری‌هایی مثل مهاجرت افراد به شهرها، حاشیه‌نشینی (بذرافشان و روستا، ۱۳۹۵: ۱۴) و ایجاد حالت انفعال در مردم، از بین رفتن خلاقیت‌ها، بروز بی‌تفاوتی و رفتارهای مبتنی بر بی‌اعتمادی، خدشه‌دار شدن امنیت می‌شود (بخشی و دوستدار، ۱۳۹۲: ۴۴). رشد روزافزون جوامع، گسست افراد جامعه در واحدهای همسایگی و کم‌رنگ شدن ارتباط آنها با یکدیگر، بروز مشکلات اجتماعی و نا امنی را در برداشته است. چرا که امنیت اجتماعی و به طور کل امنیت، ارتباط مستقیمی با فضا دارد (قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۷). می‌توان گفت که امنیت یکی از اصلی‌ترین عوامل پایداری جوامع امروزی به شمار می‌آید (نیومن، ۱۳۸۱: ۱۸). چرا که انسان ایمن سرشار از انگیزه است و برای هرگونه پیشرفت، مستعد و مهیاست. رشد جامعه و خودشکوفایی آن متکی بر سرمایه‌های انسانی است و این سرمایه نیازمند احساس امنیت می‌باشد (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۴).

تأثیر محیط ساخته شده بر روی رفتار انسان از منظر روان‌شناسی محیط نیز غیرقابل انکار است. محیط ساخته‌شده می‌تواند انسان را به انجام کاری تشویق یا از آن بازدارد (بشیری و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۱)؛ بنابراین

اعتبارات خرد مسکن زیرمجموعه‌ای از اعتبارات خرد است (مریل و مسارینا، ۲۰۰۶: ۳) که به عنوان تدارک اعتبار و دیگر خدمات مالی، تأمین معاش برای فقرا در مناطق روستایی، نیمه‌شهری یا شهری تعریف شده است. به طوری که آنها را قادر به ارتقا سطح درآمد و بهبود استاندارد زندگی خود می‌سازد (رائو و پریادارشین، ۲۰۱۳: ۲۸). این اعتبارات از این دیدگاه که می‌تواند به افراد فقیر در تأمین امنیت و سلامت در مسکن به عنوان نیازی اساسی کمک کند، دارای اهمیت فراوان است (فرگوسن، ۲۰۰۴: ۳؛ گروه مشاوره کمک به فقرا، ۲۰۰۴).

مسکن مناسب به مسکنی اطلاق می‌شود که اسباب آسایش فرد را فراهم کند و موجب آرامش انسان باشد (بابایی و قربان‌پور، ۱۳۹۳: ۵۸). مسئله امنیت در مسکن از جمله عوامل انسانی و محیطی است که با تأثیر مستقیم بر برنامه‌ریزی و طراحی آن، کیفیت زندگی انسان‌ها را ارتقا می‌بخشد. سازگاری و هماهنگی هرچه بیشتر عوامل انسانی و محیطی می‌تواند طراحی محیط‌های مسکونی را در پی داشته باشد که آداب زندگی اجتماعی و فرهنگ سکونت ساکنان را ارتقا دهد (راپاپورت، ۱۹۸۲: ۳-۶)؛ بنابراین تغییر در مسکن، بر رفتارهای انسان و احساس امنیت او تأثیر خواهد گذاشت. احساس امنیت عبارت است از در امان بودن، آرامش و آسودگی، حفاظت در برابر خطر، احساس ایمنی داشتن، رهایی از تردید و اعتماد به دریافت‌های شخصی (محسنی، ۱۳۷۹: ۵۴). از بعد عینی، امنیت به معنای ایجاد موقعیت امن برای افراد جامعه است و از بعد ذهنی، امنیت به معنای احساس امنیت است (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۶). باید بین امنیت و احساس امنیت تفاوت قائل شد. به طوری که ممکن است در جامعه‌ای امنیت از نظر انتظامی و پلیسی وجود داشته باشد ولی فرد احساس امنیت نکند. احساس نا امنی به دلایل مختلف متعدد پدید می‌آید. یکی از دلایل مهم احساس ناامنی، ممکن است موقعیت و وضعیت

محیط در ایجاد رفتار و هنجارهای منفی و مثبت در انسان تأثیر دارد.

در طی چند دهه اخیر، اجرای برنامه‌ها و اقدامات متنوع توسط دستگاه‌ها و نهادهای مختلف، از یک سو، و روندهای نوجویی در عرصه‌های اجتماعی-اقتصادی، از دیگر سو، موجب دگرگونی‌هایی در محیط‌های روستایی به‌ویژه در ابعاد کالبدی شده است (سعیدی، ۱۳۹۱: ۳). از جمله این برنامه‌ها، اعطای اعتبارات مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن برای دستیابی به اصل سی و یکم قانون اساسی در نواحی روستایی کشور بوده است (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۶: ۱۰۰) که موجب تحولات و دگرگونی‌هایی در مسکن روستایی شده است.

طی سال‌های اخیر، اعتبارات مسکن در جهت مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن در محدوده مورد مطالعه، در اختیار روستاییان قرار گرفته است، این اعتبارات نتایج مختلفی بر روی مسکن روستاهای مورد مطالعه داشته است. بنابراین، تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی و جهت پاسخگویی به سؤالات زیر تدوین شده است:

۱. آیا رابطه معناداری بین دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن و بهبود احساس امنیت خانوارهای روستایی وجود دارد؟
۲. بیشترین اثر اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در کدام یک از ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی مشهود است؟

در بررسی مفاهیم و ادبیات تحقیق می‌توان اظهار کرد که دولت‌ها، به علت آسیب‌پذیر بودن مسکن نواحی روستایی از خطرات طبیعی و همچنین ناتوانی مالی خانوارهای روستایی برای نوسازی مسکن، برنامه‌های مختلفی را جهت نوسازی و بهبود کیفیت مسکن انجام می‌دهند (بانک جهانی، ۲۰۰۸: ۱۲). از مهم‌ترین برنامه‌های اجرا شده در زمینه بهسازی و نوسازی مسکن در کشورهای در حال توسعه می‌توان به رویکرد اعطای اعتبارات خرد اشاره کرد (شیرازی، ۲۰۰۹: ۱۱).

ویژگی‌های تأثیرگذار محیط بر انسان نمادها، نشانه‌ها، تناسبات، صدا، نور و عملکرد می‌باشد که اینها مانند وجوه مادی و ظاهری بوده و اثرات ناشی از آنها را در مقولاتی چون هویت، تشخیص، احساس تعلق به مکان، احساس امنیت، احساس حقارت و تذکر معانی معنوی و روحانی می‌توان مورد بررسی قرار داد (قرائی، ۱۳۹۱: ۱۹) چرا که عواملی همچون نبود نور کافی در خیابان، خوابیدن بی‌سرپناهان و معتادان در کنار خیابان و غیره زمینه ترس بیشتری را ایجاد می‌کنند (شواتزر، ۱۹۹۷: ۱۱).

نظریه فشار اجتماعی، رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهایی می‌داند که بعضی از مردم را وادار به کج روی و بروز ناامنی می‌کند. تأثیر شرایط محیطی بر روی ابعاد امنیت یعنی امنیت جانی، امنیت مالی و غیره یکسان و یک جهت نیست. در این زمینه، مرتون استدلال می‌کند که ساکنان مناطق محروم اغلب به دلیل نوع تربیت، یادگیری و تجربه زیاد ناکامی، رفتارهای خشونت‌آمیز بیشتری از خود نشان می‌دهند (بدر و دیگران، ۱۳۸۰: ۲۲۲). به همین دلیل در معرض زد و خورد، درگیری و دعوی بیشتری بوده و با خطرات و آسیب‌های جانی بیشتری مواجه هستند (ستوده، ۱۳۸۱: ۷۳). چون افراد بزهکار اغلب ساکن مناطق محروم هستند (ضرایبان و منعم، ۱۳۸۹: ۲۵) و میزان رفتارهای ناهنجار آشکار که محل امنیت جانی افراد منطقه گردد، مانند مزاحمت، ترساندن و غیره بیشتر دیده می‌شود (نیومن، ۱۹۷۲) و در مناطق مرفه به دلیل وجود ثروت و منابع مالی فراوان، تعداد سرقت‌ها بیشتر بوده (دنيس، ۱۹۷۷) و امنیت مالی منطقه پایین‌تر است.

الین^۱ می‌گوید: «اگر مردم فضا را به دلیل عدم راحتی و یا ترس استفاده نکنند، عرصه عمومی از بین رفته است». ناامنی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌کند (افتخاری، ۱۳۸۱: ۸).

خاص حاکم بر یک جامعه باشد و فرد به سبب پاره‌ای از عوامل محل امنیت در جامعه احساس ناامنی بکند، هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت در آن جامعه پایین‌تر است (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶: ۳۶). برای احساس امنیت، در مطالعات مختلف ابعاد و مؤلفه‌های متعددی تعریف شده است. در اغلب مطالعات سه بعد احساس امنیت اجتماعی، مالی و جانی مورد توجه قرار گرفته است.

احساس امنیت اجتماعی: عبارت است از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده، آرامش‌بخش) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی (تهدیدها) در شرایط فعلی و آتی در حوزه‌های امنیت اجتماعی.

احساس امنیت مالی: تضمین دارایی‌ها و ثروت از سرقت و دزدی و اطمینان خاطر که از تأمین نیازهای مادی و مالی حاصل می‌شود (جمالی و شایگان، ۱۳۹۰: ۱۴). زمانی احساس امنیت مالی برقرار می‌گردد که فرد احساس کند که مال او از تعرض مصون و در امان است (دربان آستانه، ۱۳۹۳: ۱۳۴).

احساس امنیت جانی: ذهنیت مثبت فرد نسبت به تضمین امنیت جسم و جان افراد در مقابل خطرات و آسیب‌هایی که مانع ادامه حیات آنان شود (نویدینیا، ۱۳۸۶: ۶۲) و زمانی ایجاد می‌شود که جان افراد از هرگونه تعرض و تهدید در امان است (حسنوند، ۱۳۹۱: ۷۰).

تأثیر محیط بر انسان موضوع جدیدی نیست و از قدیم‌الایام از محیط برای تأثیرگذاری بر رفتار انسان استفاده شده است. صاحب‌نظران مختلف به تأثیر محیط بر انسان اشاره کرده‌اند، از جمله ابن خلدون شرایط محیط طبیعی و محیط ساخته شده را توأمان در روند زندگی بشر و تحولات فرهنگی، اخلاقی و رفتاری مؤثر می‌داند (محمودی جانکی و قورچی، ۱۳۸۸: ۳۶۴).

در بررسی‌های مربوط به پیشگیری از جرم و ناامنی عوامل گوناگونی از جمله عوامل محیطی و زیستی نقش دارند (کلارک، ۱۳۸۷: ۳۴۵). در میان بارزترین

نظریه با عنوان نظریه تمدنی معروف است. همچنین، بر فحش و ناسزاهای نوشته شده بر روی دیوارها، آشغال‌ها، ساختمان‌های متروکه و یا تجمع مردمان بی‌سرپناه در محله‌ها توجه می‌شود و چنین عواملی نشانه نبود امنیت شمرده می‌شود (علیخواه و نجیبی، ۱۳۸۵: ۱۱۶).

نگاهی اجمالی به مباحث نظری درخصوص احساس امنیت ما را متوجه این نکته می‌کند که احساس امنیت مفهومی چندلایه و چندسطحی است که به سادگی نمی‌توان به تعریفی یکدست از آن دست یافت. البته این تنوع تعاریف و پیچیدگی در سطوح تحلیلی آن به معنای پراکندگی نیست. رویکرد حاکم بر تحقیق ساختاری- کارکردی می‌باشد. با عنایت به پیوستگی ساختاری- کارکردی نظام‌های مکانی- فضایی، می‌توان انتظار داشت که تغییر و دگرگونی در یک جزء از اجزای ساختاری یا کارکردی یک نظام، بر پایه ارتباط نظام‌وار، ممکن است به سایر اجزای نظام انتقال یافته و زمینه تغییر و دگرگونی کل نظام را فراهم آورد.

مطالعات متعددی در زمینه احساس امنیت در ایران و جهان انجام شده است. عمده مطالعات انجام شده بیشتر به لحاظ جغرافیایی در شهرها و بر اساس جنسیت بر روی زنان صورت گرفته است. درخصوص ارتباط اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن و احساس امنیت خانوارهای روستایی پژوهشی انجام نشده است. مطالعات اندکی در زمینه احساس امنیت و یا امنیت در نواحی روستایی انجام شده است که به برخی از آنها در جدول زیر اشاره می‌شود.

بنا بر نظر کلوآرد^۱ (بر پایه تئوری "Differential Association") وقتی ابزار و امکانات معمول و موردنیاز یکسان توزیع نشود و برخی در وضعیت بهتر قرار گیرند و برخی با دست نیافتن به امکانات مواجه باشند، احتمال ارتکاب جرم افزایش می‌یابد (رفیع پور، ۱۳۸۷: ۵۲)؛ و این امر به ناامنی منجر خواهد شد، همچنین به استناد تئوری آنومی دورکیم، محل زندگی یا محل سکونت در بروز عوامل جرم‌زدا یا همان امنیت دخیل است (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۵: ۹۰).

نیومن سه عامل افزایش جرم در محله‌های مسکونی را مورد بررسی قرار می‌دهد:

- بیگانگی: مردم همسایگان‌شان را نمی‌شناسند.
- نبود نظارت: مکان‌های وقوع جرم، ارتکاب جرم را به راحتی و بدون آنکه مجرم دیده شود ممکن می‌کند.
- دسترس بودن راه فرار: امکان ناپدید شدن مجرم از صحنه جرم را به سرعت ممکن می‌سازد.

نیومن معتقد است که با استفاده از سازوکارهای نمادین و شکل دادن عرصه‌های تعریف شده می‌توان یک محیط را تحت کنترل ساکنانش درآورد (Newman, 1973 به نقل از مدیری، ۱۳۸۵: ۱۶).

جیمزیکو ویلسون و جورج کلینگ^۲ صاحبان نظریه پنجره شکسته^۳ معتقدند در محله‌هایی که در آنها نشانه‌هایی از بی‌توجهی و خرابی، نظیر تلنبار شدن زباله‌ها، نمای بیرونی ناموزون ساختمان‌ها و پنجره‌های شکسته وجود دارد، امکان دسترسی مجرم مهیاست و حاکی از آن است که ساکنان آن محله احساس آسیب‌پذیری بیشتری دارند و قصد دارند از حضور، مشارکت و محافظت اجتماع خود کنار بکشند. این

---

1. Klvard
2. James et. al.
3. Broken Windows

جدول ۱. برخی از مطالعات موجود در زمینه احساس امنیت در نواحی روستایی

محقق	عنوان مقاله	نتایج و یافته‌ها
ساکپ و همکاران ^۶ (۲۰۱۲)	«رابطه بین پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی و ترس از جرم»	اقدامات پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، دسترسی، تعمیر و نگهداری، نظارت پلیس، در کاهش ترس از جرم مؤثر است. ادراک پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی رابطه مثبت با ترس از جرم دارد (ساکپ و همکاران، ۲۰۱۲ به نقل از دربان آستانه، ۱۳۹۳).
کاراکوس و همکاران ^۷ (۲۰۱۰)	«تبیین عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی روستاییان؛ مطالعه موردی: ترکیه»	ارتباط مثبتی بین احساس امنیت و متغیرهای سن، تحصیلات، مالکیت مسکن، رضایت از همسایگان، اجرای قانون و ارتباط منفی بین احساس امنیت و متغیرهای جنسیت، درآمد، قربانی جرم بودن، سکونت در شهر وجود دارد.
استوارت ^۸ (۲۰۰۶)	«وابستگی متقابل بین احساس امنیت و برداشت ذهنی»	درک افراد از شرایط موجود هسته اصلی ارزیابی آنان از امنیت می‌باشد؛ بنابراین معمای امنیت صرفاً پدیده‌ای دولتی نیست و درک افراد از محیط زندگی و میزان اعتماد آنان به سازمان‌های مجری ایجاد و حفظ امنیت نقش مهمی در این رابطه دارد.
لیتل و همکاران ^۹ (۲۰۰۵)	«احساس امنیت زنان: چشم‌انداز روستایی»	در طراحی فضای عمومی باید به امنیت کالبدی، دوستانه بودن فضا و کالبد توجه بیشتر شود تا زنان روستایی در چنین کالبدی احساس امنیت نمایند (لیتل و همکاران، ۲۰۰۳ به نقل از دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۲).
بذرافشان و روستا (۱۳۹۵)	«ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان چهرم)»	تأثیر متغیرهای محیط فیزیکی، اعتماد، رضایتمندی بر احساس امنیت معنی‌دار است و تأثیر متغیرهای جنسیت، تحصیلات، تجربه جرم و سن معنی‌دار نیست. متغیرهای رضایتمندی، اعتماد و محیط فیزیکی بیشترین تأثیر را روی متغیر احساس امنیت دارند. بین احساس امنیت و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
بنزاده (۱۳۹۴)	تبیین اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن بر احساس امنیت اجتماعی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: دهستان نوبندگان، شهرستان فسا)	بین شاخص‌های کیفیت مسکن و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و نتایج بیانگر بهبود نسبی تمامی مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی در دوره بعد از دریافت اعتبارات می‌باشد.
دربان آستانه و همکاران (۱۳۹۴)	«بررسی و تحلیل احساس امنیت روستاییان شهرستان زرنند»	احساس امنیت روستاییان بعد جانی با میانگین ۲٫۲۶ در سطح مناسبی است. همچنین بعد ناموسی با میانگین ۱٫۹۷ معنی‌دار نیست و از طرف دیگر ابعاد مالی، اقتصادی و اجتماعی و شاخص کل به ترتیب با میانگین ۱٫۶۶، ۱٫۷۹، ۱٫۷۳، ۱٫۸۸ از نظر آماری در سطح پایین است.
احمدی و همکاران (۱۳۹۳)	«تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت در نواحی روستایی، با تأکید بر سرمایه اجتماعی»	رابطه معناداری بین احساس امنیت و سرمایه اجتماعی خانوارهای روستایی مورد مطالعه وجود دارد و با افزایش سرمایه اجتماعی احساس امنیت اجتماعی خانوارهای روستایی بهبود می‌یابد.
دربان آستانه و همکاران	«تحلیل فضایی و پهنه‌بندی احساس امنیت روستاییان شهرستان»	از نظر احساس امنیت اختلاف معنی‌داری بین دهستان‌های شهرستان وجود دارد. همچنین متغیرهایی مانند برخورداری و عملکرد پاسگاه

6. Sakip et. al.
7. Karakus et. al.
8. Stewart
9. Little et. al.

پلیس، شاخص برخورداری، سرمایه اجتماعی، تهیه و اجرای طرح هادی، کیفیت روشنایی معابر، جمعیت روستا، فاصله روستا از جاده‌های اصلی، عملکرد رسانه‌ها و تجهیزات ارتباط روستایی بر احساس امنیت روستاییان مؤثر می‌باشد.	شیروان و چرداول»	(۱۳۹۲)
از لحاظ احساس امنیت عمومی تفاوت معنی‌داری بین شهر و روستا مشاهده نمی‌شود ولی از لحاظ ترس از فضاهای شهری و روستایی، تفاوت بین شهر و روستا معنی‌دار است.	«تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی در شهرستان کوه‌دشت»	زیاری و همکاران (۱۳۹۰)

مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی با استفاده از گویه‌های عینی و ذهنی، ابعاد احساس امنیت خانوارهای دریافت‌کننده اعتبارات قبل و بعد از مقاوم‌سازی مسکن مورد بررسی قرار گرفته است (جدول ۲).

داده‌ها و روش کار

با توجه به پرسش‌های تحقیق، روش تحقیق از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی و از نظر نوع کاربردی است. در تحقیق حاضر به‌منظور تحلیل اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی

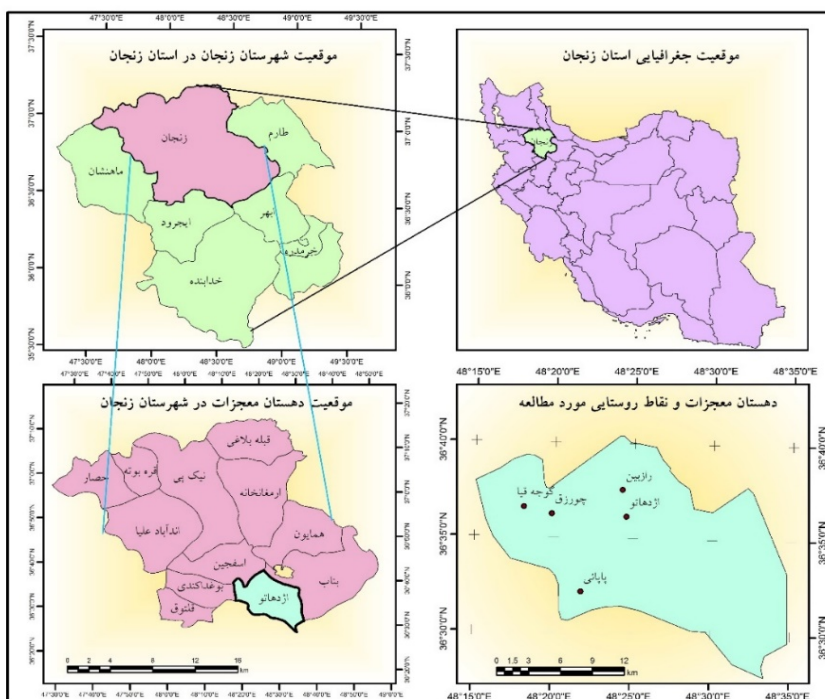
جدول ۲. شاخص‌های به کار رفته در تحقیق

شاخص‌ها	ابعاد
نداشتن ترس از سرقت اموال و دارایی در موقعیت‌های زیر: گذاشتن اشیای قیمتی و پول در منزل- ترک منزل در روز- ترک منزل در شب- ترک منزل در مسافرت نوروزی- ترک منزل بدون قفل کردن درها- هنگامی که شب در منزل هستید- ترک منزل هنگامی که به دیدار اقوام می‌روید- هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری، مانند بیماری اهل خانواده و یا خودتان در نیمه‌های شب- هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در روز- هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در شب- هنگام برقراری ارتباط با افراد غریبه- پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در روز- پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در شب- امکان سپردن سرمایه به دیگران.	احساس امنیت مالی
نداشتن ترس از تعرض جانی در موقعیت‌های زیر: تنها ماندن در منزل به هنگام شب- تنها ماندن در منزل به هنگام روز- عدم ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام روز در منزل- عدم ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام شب در منزل- هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در روز- هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در شب- هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری، مانند بیماری اهل خانواده و یا خودتان در نیمه‌های شب- نبود ترس از تعرض به نوامیس توسط افراد خانواده- عدم ترس از تعرض به نوامیس توسط اقوام و آشنایان- نبود ترس از تعرض به نوامیس در محله زندگی.	احساس امنیت جانی
اعتماد نسبت به همسایگان- اعتماد نسبت به اقوام و آشنایان- اعتماد اعضای خانواده نسبت به همدیگر- کاهش میزان افراد کلاهبرداری که خود را مأموران اداره‌هایی نظیر برق، گاز، تلفن، بیمه و غیره معرفی می‌کنند- کاهش میزان اعتماد نسبت به گفته‌های افراد ناشناسی که در جلوی درب منزل، محله، کوچه کمک می‌خواهند- اطمینان به نهادهای قضایی و عملکرد صحیح آن‌ها- اعتماد به پلیس- کاهش میزان تجاوز به نوامیس دیگران- افزایش توجه به ناراحتی دیگران- نداشتن نگرانی از گسترش ایدز و معتادان- نداشتن نگرانی از افزایش اعتیاد در بین نوجوانان و جوانان- رضایت از آلودگی محیطی مثل دفع زباله، آلودگی آب و آلودگی خاک و...	احساس امنیت اجتماعی

مأخذ: بذرافشان و روستا، ۱۳۹۵؛ بنازاده، ۱۳۹۴؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۳؛ دلاور و رضایی، ۱۳۸۶؛ حسوند و حسوند، ۱۳۹۱؛ دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۴.

دهستان معجزات با وسعت ۳۸۲ کیلومترمربع در جنوب شهرستان زنجان، بین $6^{\circ} 16' 48''$ تا $35' 35''$ 48° طول شرقی و $20' 27' 36''$ تا $3'' 41' 36''$ عرض شمالی قرار دارد که از شمال به دهستان‌های بناب و شهر زنجان، از شرق به دهستان گوزلدره، از جنوب به ایجرود بالا و از غرب به بوغداکندی محدود می‌شود. این دهستان دارای ۲۴ پارچه آبادی است (سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۶۹) که از بین آنها ۵ روستا به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. بر اساس آمار و اطلاعات موجود ۴۹ درصد واحدهای مسکونی روستایی شهرستان زنجان غیر مقاوم هستند و ۱۱۰۱۰ واحد مسکونی قبل و بعد از طرح ویژه بهسازی، مقاوم‌سازی شده‌اند. تا پایان سال ۱۳۹۵ بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان زنجان (۱۳۸۵-۱۳۹۵) با ارائه اعتبارات مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن به ۸۱۱ خانوار روستایی در محدوده دهستان معجزات قدمی مهم در راه تحول کالبدی و بهبود فضای فیزیکی مسکن روستایی برداشته است (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶).

در تحقیق حاضر روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است و پرسشنامه از سؤالات بسته و با پاسخ‌هایی در طیف لیکرت پنج مقیاس تشکیل شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر ۸۱۱ خانوار دریافت‌کننده اعتبارات در دوره زمانی ۹۵-۱۳۸۴ در دهستان معجزات (برابر با ۳۷,۸ درصد کل خانوارهای دهستان) است. با توجه به عدم امکان مطالعه تمام خانوارها و نیز داشتن نقشه‌های منطقه و روستاها از روش نمونه‌گیری سیستماتیک استفاده شده است. با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه ۲۳۱ خانوار و در ۵ روستا به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسش‌نامه از دو روش آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون t جفت شده و آزمون ویلکاکسون) استفاده شده است. همچنین به منظور سنجش پایایی ابزار تحقیق از آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقادیر آن برای بعد احساس امنیت مالی ۰/۹۵۱ درصد، احساس امنیت جانی ۰/۹۸۰ درصد و احساس امنیت اجتماعی ۰/۹۴۵ درصد به دست آمده است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی دهستان معجزات و روستاهای مورد مطالعه

مأخذ: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، نقشه ۱:۵۰۰۰۰ شیت شماره ۵۶۶۳ II و ۵۷۶۷ III

در طی ۵۰ سال اخیر نشان می‌دهد که بیشترین نرخ رشد جمعیت مربوط به سال ۱۳۴۵-۱۳۵۵ ش و کمترین نرخ رشد هم مربوط به دوره آماری ۱۳۹۵-۱۳۹۰ ش است (جدول ۲).

بررسی روند تحولات جمعیتی نشان می‌دهد که جمعیت این دهستان از ۹۱۳۰ نفر در سال ۱۳۴۵ ش، به ۱۰۱۹۵ نفر در سال ۱۳۹۵ ش افزایش پیدا کرده است. همچنین بررسی روند تغییرات نرخ رشد جمعیت دهستان

جدول ۳. روند تحولات جمعیت در دهستان معجزات

سال آماری	۱۳۴۵-۱۳۵۵	۱۳۵۵-۱۳۶۵	۱۳۶۵-۱۳۷۵	۱۳۷۵-۱۳۸۵	۱۳۸۵-۱۳۹۰	۱۳۹۰-۱۳۹۵	۱۳۴۵-۱۳۹۵
نرخ رشد	۲,۰۶	۰/۸۱	۰/۳۲	-۰/۰۹	-۰,۲۴	-۳,۴۲	۰,۲۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، (۱۳۴۵-۱۳۹۵)

شرح و تفسیر نتایج

یافته‌های توصیفی تحقیق نشان می‌دهد که از بین ۲۳۱ نمونه ۸۹,۶ درصد پاسخگویان مرد و ۱۰,۴ درصد پاسخگویان زن و ۱,۳ درصد فاقد سواد، ۶۱ درصد دارای سواد ابتدایی، ۲۸,۱ درصد دارای سواد دوره راهنمایی و دبیرستان، ۸,۲ درصد دیپلم و ۱,۳ درصد هم بالاتر از دیپلم تحصیلات داشته‌اند. بیشترین فراوانی گروه سنی پاسخ‌دهندگان برابر ۳۹-۳۰ سال و بیشترین فراوانی تعداد نفرات اعضای خانوارهای موردبررسی برابر ۲-۴ نفر با ۴۵,۵ درصد بوده است. میانگین مدت سکونت در روستا برابر با ۳۲,۴۶ سال است.

یافته‌های توصیفی مربوط به ارزیابی وضعیت احساس امنیت در زمان قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن نشان می‌دهد که میانگین احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل از ارائه اعتبارات ۳,۶۱ بوده که بعد از دریافت اعتبارات به ۴,۴۵ افزایش یافته است (جدول ۴). همچنین یافته‌های توصیفی مربوط به ابعاد احساس امنیت نشان می‌دهد که اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در نواحی روستایی بیشترین تأثیر را بر بعد احساس امنیت مالی با میانگین ۴,۳۱۹ داشته و کمترین تأثیر را بر بعد احساس امنیت جانی با میانگین ۴,۶۹۷ داشته است (جدول ۵). در بین شاخص‌های بعد احساس امنیت مالی، اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بیشترین تأثیر را بر شاخص‌های ترک منزل در مسافرت نروزی با میانگین ۴,۴۳ ترک منزل در شب با میانگین ۴,۴۹ و برقراری ارتباط با

افراد غریبه با میانگین ۴,۲۷ داشته است و بر شاخص‌های امکان سپردن سرمایه به دیگران با میانگین ۲,۹۳ ترک منزل بدون قفل کردن درها با میانگین ۳,۷۰ و پارک وسیله نقلیه در جلوی درب منزل در شب با میانگین ۴,۵۶ کمترین تأثیر را داشته است. اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در بین شاخص‌های بعد احساس امنیت جانی، تنها ماندن در منزل به هنگام شب با میانگین ۴,۵۳، تنها ماندن در منزل به هنگام روز با میانگین ۴,۸۶، نداشتن ترس از آسیب جانی در هنگام شب در منزل با میانگین ۴,۶۰ بیشترین تأثیر و در شاخص‌های نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی افراد خانواده با میانگین ۴,۸۹، نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی اقوام و آشنایان با میانگین ۴,۸۲، نداشتن ترس از تعرض به نوامیس در محله با میانگین ۴,۷۳ دارای کمترین تأثیر بوده است و در بین شاخص‌های بعد احساس امنیت اجتماعی، اعتماد نسبت به همسایگان با میانگین ۴,۳۹، کاهش میزان افراد کلاهبرداری که خود را مأموران اداره‌هایی نظیر برق، گاز، تلفن، بیمه و غیره معرفی می‌کنند با میانگین ۴,۳۶ و رضایت از آلودگی محیطی مثل دفع زباله، آلودگی آب و آلودگی خاک و... با میانگین ۴,۱۰ دارای بیشترین تأثیر و در شاخص‌های اعتماد اعضای خانواده نسبت به همدیگر با میانگین ۴,۹۷، اطمینان به نهادهای قضایی و عملکرد صحیح آنها با میانگین ۴,۷۹ و اعتماد به پلیس با میانگین ۴,۸۱ دارای کمترین تأثیر بوده است (جدول ۶).

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل و بعد از دریافت اعتبارات

انحراف معیار	میانگین	ابعاد
۰,۴۱۴	۳,۶۱	احساس امنیت خانوارها قبل از دریافت اعتبارات
۰,۲۶۹	۴,۴۵	احساس امنیت خانوارها بعد از دریافت اعتبارات

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار ابعاد احساس امنیت قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن

ابعاد		قبل از دریافت اعتبارات		بعد از دریافت اعتبارات	
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
احساس امنیت مالی		۰,۵۰۷	۴,۳۱۹	۰,۴۲۰	۳,۳۴۲
احساس امنیت جانی		۰,۴۱۵	۴,۶۹۷	۰,۲۴۳	۳,۹۵۱
احساس امنیت اجتماعی		۰,۴۵۳	۴,۴۱۸	۰,۳۳۰	۳,۶۴۹

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار شاخص‌های ابعاد احساس امنیت قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن

ابعاد	مؤلفه	قبل از دریافت اعتبارات		بعد از دریافت اعتبارات	
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
مالی	گذاشتن اشیای قیمتی و پول در منزل	۰,۶۹۷	۲,۹۳	۴,۲۴	۰,۶۵۴
	ترک منزل در روز	۰,۵۸۷	۳,۵۵	۴,۷۰	۰,۴۶۱
	ترک منزل در شب	۰,۷۵۸	۳	۴,۴۹	۰,۶۰۳
	ترک منزل در مسافرت نروزی	۰,۷۷۵	۲,۸۷	۴,۴۳	۰,۶۱۴
	ترک منزل بدون قفل کردن درها	۱,۲۵۷	۳,۰۴	۳,۷۰	۱,۳۳۶
	هنگامی که شب در منزل هستید	۰,۷۶۷	۳,۶۱	۴,۶۲	۰,۵۴۵
	ترک منزل، وقتی که به دیدار اقوام می‌روید	۰,۷۵۴	۳,۴۳	۴,۴۶	۰,۶۳۷
	هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری در نیمه‌های شب	۰,۵۸۰	۳,۵۴	۴,۴۶	۰,۶۱۷
	عبور از کوچه‌های خلوت در روز	۰,۷۱۸	۴,۰۴	۴,۵۸	۰,۶۶۷
	عبور از کوچه‌های خلوت در شب	۰,۹۱۵	۳,۶۵	۴,۴۵	۰,۶۹۵
	برقراری ارتباط با افراد غریبه	۰,۶۶۹	۳,۰۹	۴,۲۷	۰,۷۹۶
	پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در روز	۰,۹۵۳	۳,۹۱	۴,۵۸	۰,۶۶۶
	پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در شب	۱,۰۴۰	۳,۷۲	۴,۵۶	۰,۶۱۴
امکان سپردن سرمایه به دیگران	۰,۹۱۹	۲,۴۲	۲,۹۳	۰,۹۴۱	
تنها ماندن در منزل به هنگام شب	۰,۷۷۱	۳,۱۲	۴,۵۳	۰,۵۶۶	

۰,۳۸۶	۴,۸۶	۰,۸۹۰	۳,۸۲	تنها ماندن در منزل به هنگام روز	
۰,۴۵۵	۴,۷۱	۰,۶۶۵	۳,۸۱	نداشتن ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام روز در منزل	
۰,۴۹۱	۴,۶۰	۰,۵۲۵	۳,۴۷	نداشتن ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام شب در منزل	
۰,۴۴۲	۴,۷۴	۰,۶۷۱	۴,۱۵	هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در روز	
۰,۵۰۱	۴,۵۱	۰,۶۹۲	۳,۷۹	هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در شب	
۰,۵۴۹	۴,۶۰	۰,۷۸۳	۳,۶۴	هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری در نیمه‌های شب	
۰,۳۱۷	۴,۸۹	۰,۴۱۳	۴,۷۸	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی افراد خانواده	
۰,۳۸۷	۴,۸۲	۰,۶۹۰	۴,۶۰	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی اقوام و آشنایان	
۰,۵۴۳	۴,۷۳	۰,۷۳۳	۴,۳۴	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس در محله	
۰,۶۱۴	۴,۳۹	۰,۷۸۲	۳,۲۱	اعتماد نسبت به همسایگان	
۰,۳۸۳	۴,۸۲	۰,۶۹۱	۴,۲۴	اعتماد نسبت به اقوام و آشنایان	
۰,۱۸۳	۴,۹۷	۰,۵۹۳	۴,۷۰	اعتماد اعضای خانواده نسبت به همدیگر	
۰,۵۴۸	۴,۳۶	۰,۶۲۲	۳,۱۷	کاهش میزان افراد کلاهبرداری که خود را مأموران اداره‌هایی نظیر برق، گاز، تلفن، بیمه و غیره معرفی می‌کنند.	
۰,۶۴۲	۴,۳۹	۰,۷۸۹	۳,۱۳	میزان اعتماد نسبت به گفته‌های افراد ناشناسی که در جلوی درب منزل، محله، کوچه کمک می‌خواهند.	
۰,۵۲۲	۴,۷۹	۰,۷۵۰	۴,۵۳	اطمینان به نهادهای قضایی و عملکرد صحیح آنها	
۰,۳۹۴	۴,۸۱	۰,۶۲۱	۴,۵۷	اعتماد به پلیس	
۰,۴۴۹	۴,۷۲	۰,۸۲۴	۴,۰۱	کاهش میزان تجاوز به نوامیس دیگران	
۰,۶۵۴	۴,۱۴	۰,۸۱۷	۳,۴۷	افزایش توجه به ناراحتی دیگران	
۰,۸۲۴	۳,۹۱	۰,۹۵۸	۳,۰۱	نداشتن نگرانی از گسترش ایدز و معتادان	
۰,۸۲۳	۳,۹۳	۰,۸۶۲	۲,۹۰	نداشتن نگرانی از افزایش اعتیاد در بین نوجوانان و جوانان	
۰,۷۸۸	۴,۱۰	۰,۹۲۳	۲,۹۴	رضایت از آلودگی محیطی مثل دفع زباله، آلودگی آب و آلودگی خاک و...	
۰,۷۹۴	۴,۱۱	۰,۸۲۶	۳,۵۶	وجود فرصت تحصیلی و آموزشی یکسان برای عموم مردم	

وجود دارد و همه ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی دریافت‌کننده اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در زمان پس از دریافت اعتبارات افزایش یافته است. بنابراین، نتایج تحقیق حاکی از تأثیر اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس

با توجه به جدول (۷) و با استناد به آماره‌های t و b با اطمینان ۹۹ درصد، می‌توان گفت که بین میانگین ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی در زمان قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، تفاوت معناداری

امنیت خانوارهای روستایی در روستاهای مورد مطالعه است و بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت مالی با آماره t : ۴۴,۲۸۲- و کمترین تأثیر را بر احساس امنیت جانی با آماره t : ۳۳,۴۲۳- داشته است.

جدول ۷. تحلیل سطح ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	سطح معناداری	آماره t	درجه آزادی	انحراف استاندارد	تعداد	
-۰,۹۳۳	-۱,۰۲	۰,۰۰۰	۲۳۰	۰,۰۲۲	۲۳۱	بُعد مالی قبل و بعد از دریافت اعتبارات
-۰,۷۰۵	-۰,۷۸۵	۰,۰۰۰	۲۳۰	۰,۰۲۳	۲۳۱	بُعد جانی قبل و بعد از دریافت اعتبارات
-۰,۷۲۳	-۰,۸۱۴	۰,۰۰۰	۲۳۰	۰,۰۲۳	۲۳۱	بُعد اجتماعی قبل و بعد از دریافت اعتبارات

اطمینان ۹۹ درصد، می‌توان گفت که بین میانگین میزان احساس امنیت در زمان قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، تفاوت معناداری وجود دارد و میزان احساس امنیت خانوارهای دریافت‌کننده در زمان پس از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن روستایی با آماره t : ۴۲,۳۶۵- افزایش یافته است.

در ادامه تحقیق، برای بررسی نقش اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در تغییر احساس امنیت خانوارهای روستایی، آزمون t همبسته مورد استفاده قرار گرفت. هر دو متغیر به صورت جفت و وابسته و در سطح فاصله‌ای بوده و توزیع داده‌ها به صورت نرمال است. با توجه به جدول (۸) و با استناد به آماره t با مقدار ۴۲,۳۶۵- و با

جدول ۸. تحلیل سطح احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	سطح معناداری	آماره t	درجه آزادی	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	تعداد	
-۰,۸۰۲	-۰,۸۸۰	۰,۰۰۰	۲۳۰	۰,۰۲۷	۳,۶۱۴	۲۳۱	احساس امنیت خانوارها قبل از دریافت اعتبارات
			۲۳۰	۰,۰۱۷	۴,۴۵۶	۲۳۱	احساس امنیت خانوارها بعد از دریافت اعتبارات

دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، با اطمینان ۹۹ درصد تفاوت معناداری وجود دارد و بعد از ارائه اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، وضعیت شاخص‌های ابعاد احساس امنیت (بجز شاخص‌های نداشتن نگرانی از گسترش آیدز و معتادان و افزایش توجه به ناراحتی دیگران) بهبود یافته

جهت بررسی تفاوت شاخص‌های ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن از آزمون ویلکاکسون استفاده شده است. نتایج آزمون ویلکاکسون نشان می‌دهد که بین میانگین شاخص‌های ابعاد احساس امنیت در زمان قبل و بعد از

از اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن استفاده کرده‌اند، در کنار این کمپ‌ها و برخی از مساکن در کنار گورستان روستا بنا شده‌اند که این امر منجر به سلب آرامش و احساس امنیت خانوارهای روستایی می‌گردند. همچنین مهاجرت از شهر به روستا به دلیل نزدیکی به شهر زنجان در روستاهای مورد مطالعه، دلیلی بر کاهش برخی شاخص‌ها همچون توجه به ناراحتی دیگران است. چرا که مهاجرت افراد غریبه به روستا، بر بروز بی تفاوتی و رفتارهای مبتنی بر بی‌اعتمادی تأثیرگذار بوده است که در نهایت منجر به خدشه‌دار شدن احساس امنیت می‌گردد.

است (جدول ۹). یافته‌های میدانی تحقیق نشان می‌دهد که کاربری‌های ناسازگار همچون کمپ‌های ترک اعتیاد و گورستان در کنار کاربری‌های مسکونی وجود دارد. بنابراین، براساس یافته‌های میدانی تحقیق می‌توان گفت که دلیل کاهش این دو شاخص وجود کمپ ترک اعتیاد در داخل و کنار بافت مسکونی روستا در روستاهای مورد مطالعه و مهاجرت افراد غریبه به روستاست. روستاییان وجود کمپ ترک اعتیاد بافت روستا و بالا آمدن معنادار از دیوارهای کمپ و صدای آزاردهنده آنها را باعث کاهش احساس امنیت عنوان کردند. چرا که مساکنی که

جدول ۹. میانگین و معناداری ابعاد احساس امنیت خانوارهای روستایی قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن (آزمون ویلکاکسون)

ابعاد	مؤلفه	تعداد نمونه	رتبه قبل از مقاوم‌سازی	رتبه بعد از مقاوم‌سازی	آماره Z	سطح معناداری	وضعیت
۳	نداشتن ترس از سرقت اموال و دارایی در موقعیت‌های زیر:						
	گذاشتن اشیای قیمتی و پول در منزل	۲۳۱	۰	۱۰۵	-۱۲,۹۴۸	۰,۰۰۰	افزایش
	ترک منزل در روز	۲۳۱	۰	۱۱۰	-۱۳,۸۲۴	۰,۰۰۰	افزایش
	ترک منزل در شب	۲۳۱	۰	۱۰۵	-۱۲,۸۵۳	۰,۰۰۰	افزایش
	ترک منزل در مسافرت نوروزی	۲۳۱	۰	۱۱۴,۵	-۱۳,۴۲۳	۰,۰۰۰	افزایش
	ترک منزل بدون قفل کردن درها	۲۳۱	۰	۵۸	-۹,۸۵۶	۰,۰۰۰	افزایش
	هنگامی که شب در منزل هستید	۲۳۱	۰	۱۰۳,۵	-۱۳,۵۶۳	۰,۰۰۰	افزایش
	ترک منزل، وقتی که به دیدار اقوام می‌روید	۲۳۱	۰	۹۸,۵	-۱۲,۹۷۸	۰,۰۰۰	افزایش
	هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری، مانند بیماری اهل خانواده و یا خودتان در نیمه‌های شب	۲۳۱	۰	۸۸	-۱۲,۲۴۰	۰,۰۰۰	افزایش
	عبور از کوچه‌های خلوت در روز	۲۳۱	۰	۵۹	-۱۰,۴۹۳	۰,۰۰۰	افزایش
	عبور از کوچه‌های خلوت در شب	۲۳۱	۰	۶۹,۵	-۱۰,۴۲۳	۰,۰۰۰	افزایش
	برقراری ارتباط با افراد غریبه	۲۳۱	۰	۱۰۳,۵	-۱۳,۰۰۸	۰,۰۰۰	افزایش
	پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در روز	۲۳۱	۰	۶۵	-۱۰,۷۱۱	۰,۰۰۰	افزایش
	پارک کردن وسیله نقلیه (در صورت داشتن) در جلوی درب منزل در شب	۲۳۱	۰	۶۸,۵	-۱۰,۵۹۸	۰,۰۰۰	افزایش
امکان سپردن سرمایه به دیگران	۲۳۱	۰	۵۵	-۱۰,۱۰۸	۰,۰۰۰	افزایش	
۴	نداشتن ترس از تعرض جانی در موقعیت‌های زیر:						
	تنها ماندن در منزل به هنگام شب	۲۳۱	۶۷	۱۱۵,۱۳	-۱۳,۳۱۶	۰,۰۰۰	افزایش

افزایش		-۱۱,۹۴۹	۸۷,۵	۰	۲۳۱	تنها ماندن در منزل به هنگام روز
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۲,۵۶۲	۹۰	۰	۲۳۱	نداشتن ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام روز در منزل
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۳,۰۸۹	۱۰۳	۰	۲۳۱	نداشتن ترس از آسیب جانی (مورد حمله قرار گرفتن) هنگام شب در منزل
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۰,۹۵۶	۶۴	۰	۲۳۱	هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در روز
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۰,۸۴۷	۶۹	۰	۲۳۱	هنگام عبور از کوچه‌های خلوت در شب
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۲,۲۱۴	۸۸	۰	۲۳۱	هنگام خروج از منزل در مواقع ضروری، مانند بیماری اهل خانواده و یا خودتان در نیمه‌های شب
افزایش	۰,۰۰۰	-۴,۸۹۹	۱۲,۵	۰	۲۳۱	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی افراد خانواده
افزایش	۰,۰۰۰	-۶,۱۲۹	۲۲	۰	۲۳۱	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس از سوی اقوام و آشنایان
افزایش	۰,۰۰۰	-۸,۶۹۰	۴۱,۵	۰	۲۳۱	نداشتن ترس از تعرض به نوامیس در محله
میزان احساس امنیت اجتماعی در شاخص‌های زیر:						
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۲,۸۱۱	۱۰۱	۰	۲۳۱	اعتماد نسبت به همسایگان
افزایش	۰,۰۰۰	-۹,۴۱۸	۵۳,۵	۰	۲۳۱	اعتماد نسبت به اقوام و آشنایان
افزایش	۰,۰۰۰	-۶,۱۴۷	۲۳,۵	۰	۲۳۱	اعتماد اعضای خانواده نسبت به همدیگر
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۳,۴۴۴	۱۰۷,۵	۰	۲۳۱	کاهش میزان افراد کلاهبرداری که خود را مأموران اداره‌هایی نظیر برق، گاز، تلفن، بیمه و غیره معرفی می‌کنند.
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۳,۴۵۵	۱۱۰	۰	۲۳۱	میزان اعتماد نسبت به گفته‌های افراد ناشناسی که در جلوی درب منزل، محله، کوچه کمک می‌خواهند.
افزایش	۰,۰۰۰	-۶,۷۲۶	۲۶	۰	۲۳۱	اطمینان به نهادهای قضایی و عملکرد صحیح آنها
افزایش	۰,۰۰۰	-۶,۵۰۸	۲۴,۵	۰	۲۳۱	اعتماد به پلیس
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۰,۶۵۹	۶۷,۵۹	۵۵	۲۳۱	کاهش میزان تجاوز به نوامیس دیگران
کاهش	۰,۰۰۰	-۹,۸۶۸	۸۵,۲۶	۱۷۱	۲۳۱	افزایش توجه به ناراحتی دیگران
کاهش	۰,۰۰۰	-۱۰,۶۱۳	۵۵,۵	۸۵,۴۹	۲۳۱	نداشتن نگرانی از گسترش ایدز و معتادان
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۱,۸۵۸	۸۷	۰	۲۳۱	نداشتن نگرانی از افزایش اعتیاد در بین نوجوانان و جوانان
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۳,۰۴۷	۱۰۳,۵	۰	۲۳۱	رضایت از آلودگی محیطی مثل دفع زباله، آلودگی آب و آلودگی خاک و...
افزایش	۰,۰۰۰	-۱۰,۳۴۳	۵۸,۵	۰	۲۳۱	وجود فرصت تحصیلی و آموزشی یکسان برای عموم مردم

میزان اعتماد

کنار روستا، ویرانی معابر و پیاده‌روها، تلنبار شدن زباله‌ها در سر کوچه‌ها و رها شدن فاضلاب خانگی در داخل کوچه را

همچنین یافته‌های میدانی تحقیق نشان می‌دهد که روستاییان مواردی همچون وجود شهرک‌های صنعتی در

روستاییان قرار گرفته است. این اعتبارات نتایج مختلفی بر روی مسکن روستاهای مورد مطالعه داشته است. بنابراین، در تحقیق حاضر به بررسی تأثیر اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی پرداخته شده است.

یافته‌های توصیفی مربوط به ارزیابی وضعیت احساس امنیت در دوره های قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن نشان داد که میانگین احساس امنیت خانوارهای روستایی بعد از دریافت اعتبارات افزایش یافته است و اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن در محدوده مورد مطالعه بیشترین تأثیر را بر بعد احساس امنیت مالی و کمترین تأثیر را بر بعد احساس امنیت جانی داشته است.

همچنین یافته‌های حاصل از آزمون t همبسته نشان داد که با اطمینان ۹۹ درصد بین میانگین احساس امنیت خانوارهای روستایی و ابعاد آن در زمان قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، تفاوت معناداری وجود دارد و احساس امنیت خانوارهای روستایی و همه ابعاد آن در زمان پس از دریافت اعتبارات افزایش یافته است و بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت مالی (با میزان آماره t: ۴۴,۲۸۲-) داشته است. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که بین میانگین شاخص‌های ابعاد احساس امنیت در زمان قبل و بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، تفاوت معناداری وجود دارد و بعد از ارائه اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن، وضعیت شاخص‌های ابعاد احساس امنیت (بجز شاخص‌های عدم نگرانی از گسترش آیدز و معتادان و افزایش توجه به ناراحتی دیگران) بهبود یافته است. با توجه به یافته‌های تحقیق و یافته‌های میدانی می‌توان گفت که نتایج حاکی از تأثیر مطلوب اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی در روستاهای مورد مطالعه بوده است. در راستای این پژوهش و متناسب با نتایج حاصله از آن و همچنین مشکلاتی که روستائیان به آن اشاره نموده‌اند، پیشنهادهایی ارائه می‌گردد:

- تشویق روستاییان از طریق بهبود فرایند ارائه اعتبارات برای ساخت مسکن مقاوم و جدید با استفاده از

مشکلاتی می‌دانستند که احساس امنیت آنها را به خطر می‌اندازد. بی‌شک وجود چنین مواردی بر احساس امنیت خانوارها تأثیر خواهد گذاشت. راهکار پیشنهادی آن‌ها، رعایت حریم مناسب از کاربری‌های ناسازگار در برنامه‌ریزی‌های کالبدی و رعایت اصول طراحی محیطی برای جلوگیری از ایجاد جرم است. با وجود بیان مشکلات مطرح شده توسط روستاییان، آنها احساس امنیت بیشتری در مسکنی که بعد از دریافت اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بنا کرده بودند ابراز می‌کردند.

بحث و نتیجه‌گیری

نبود امنیت و، به تبع آن، عدم احساس امنیت در روستاها، باعث بروز ناهنجاری‌ها، انفعال مردم، بی‌اعتمادی و درنهایت خدشه‌دار شدن امنیت می‌گردد. امنیت اجتماعی و به طور کل امنیت، ارتباط مستقیمی با فضا دارد. وجود احساس امنیت در مسکن به عنوان عنصری از فضا، از جمله عوامل انسانی و محیطی است که با تأثیر مستقیم بر برنامه‌ریزی و طراحی آن، کیفیت زندگی انسان‌ها را ارتقا می‌بخشد چرا که بستر ساز توسعه جوامع انسانی است. تأثیر محیط ساخته شده بر روی رفتار انسان از منظر روان‌شناسی محیط غیرقابل انکار است. محیط ساخته شده می‌تواند انسان را به انجام کاری تشویق یا از آن باز دارد. بنابراین، لازم است در فرآیند برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت سکونتگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد. در طی چند دهه اخیر، اجرای برنامه‌ها و اقدامات متنوع از سوی دستگاه‌ها و نهادهای مختلف، از یکسو، و روندهای نوجویی در عرصه‌های اجتماعی - اقتصادی از دیگر سو، زمینه دگرگونی‌هایی در محیط‌های روستایی به‌ویژه در ابعاد کالبدی شده است. از جمله این برنامه‌ها، اعطای اعتبارات مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن برای دستیابی به اصل سی و یکم قانون اساسی در نواحی روستایی کشور بوده است که موجب تحولات و دگرگونی‌هایی در مسکن روستایی شده است. طی سال‌های اخیر در محدوده مورد مطالعه اعتبارات مسکن در جهت مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن در اختیار

ایجاد موقعیت‌های مناسب برای خانوارها به‌خصوص برای خانوارهای کم‌درآمد؛

- تشویق روستاییان به استفاده از اعتبارات از طریق افزایش مبلغ تسهیلاتی از سوی نهادهای فرادستی و افزایش سقف اعتبار برای هر متقاضی؛

- توجه به کاربری‌های ناسازگار در طراحی پلان‌ها در طرح‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن بنیاد مسکن انقلاب اسلامی؛

- ظرفیت‌سازی نهادی و قانونی برای تسهیل و تشویق روستاییان در روند اجرای طرح‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ یاری، منیر؛ فراهانی، راضیه و صحرایی، احمد (۱۳۹۱). *تحلیلی بر رابطه احساس امنیت شهروندان و عملکرد پلیس موردشناسی؛ کلاتتری ۱۴ شهر زاهدان*. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت. چالش‌ها و رهیافت‌ها.
- احمدی، منیژه؛ چراغی، مهدی و ولائی، محمد (۱۳۹۳). «تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت در نواحی روستایی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد میانی، شهرستان میان‌دوآب». *مسکن و محیط روستا*. دوره ۳۳، شماره ۱۴۷، صص ۱۱۹-۱۰۹.
- ادیبی سعدی نژاد، فاطمه و عظیمی، آزاده (۱۳۹۰). «تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی (مورد شهر بابلسر)». *فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط*. دوره ۴، شماره ۱۵، صص ۸۱-۱۰۵.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱). «ساختار و تأویل امنیت (درآمدی بر روش‌شناسی تفسیری)». *فصلنامه مطالعات راهبردی*. دوره ۵، شماره ۱۵، صص ۳۰-۱۱.
- بابایی، محمدعلی و قربانپور، مریم (۱۳۹۳). «ابعاد جرم‌زایی سیاست مسکن مهر». *فصلنامه پژوهش حقوق کیفری*. دوره ۳، شماره ۹، صص ۳۳-۵۶.
- بخشی، قدیر و دوستدار، رضا (۱۳۹۲). «بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد مراکز نظارت همگانی (سامانه ۱۹۷) ناجا در ارتقای احساس امنیت اجتماعی». *پژوهشنامه نظم و امنیت*

انتظامی. دوره چهارم، شماره ۲۴، صص ۷۰-۴۳. بدار، لوک؛ دزلی، ژوزه و لامارش، لوک (۱۳۸۰). *روان‌شناسی*

اجتماعی. ترجمه حمزه گنجی. تهران: نشر ساوالان. بذرافشان، جواد و روستا، مجتبی (۱۳۹۵). «ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان چهارم)». *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*. دوره ۶، شماره ۲۳، صص ۱۵۲-۱۴۲.

بشیری، سجاد؛ ضیابخش، ندا؛ زارع، لیلا (۱۳۹۵). «بررسی راهکارهای شکل‌گیری ایمنی در محیط‌های مسکونی از منظر روان‌شناسی محیط». دوره ۳، شماره ۹، صص ۵۸-۵۱. بنزاده، زهرا (۱۳۹۴). *تبیین اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن بر احساس امنیت اجتماعی خانوارهای روستایی؛ مطالعه موردی: دهستان نوپندگان، شهرستان فسا*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه زنجان.

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۹۶). *آمار و عملکرد حوزه بازسازی و مسکن روستایی*.

تولون، ب. (۱۳۷۴). *جغرافیای سکونت «سکونتگاه‌های روستایی»*. ترجمه محمد مظاهری. تبریز: انتشارات دانشگاه تربیت‌معلم تبریز.

جمالی، هاجر؛ شایگان، فریبا (۱۳۹۰). «نقش تاکسی بیسیم بانوان بر احساس امنیت زنان تهرانی». *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*. سال ششم، شماره اول، صص ۹۵-۱۱۴. حسوند، احسان؛ حسوند، اسماعیل (۱۳۹۱). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی شهرستان سلسله)». *پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی*. دوره چهارم، شماره ۱۶، صص ۸۰-۵۷.

دربان آستانه، علیرضا؛ عسگری، حشمت‌اله؛ قربانی، فاطمه (۱۳۹۲). «تحلیل فضایی و پهنه‌بندی احساس امنیت روستاییان شهرستان شیروان و چرداول». *مجله آمایش جغرافیایی فضا*. سال سوم، شماره نهم، صص ۱۲۶-۱۰۵. دربان آستانه، علیرضا؛ برزگر زاده زرنندی، معین؛ موسوی شهیدی، سید مهدی (۱۳۹۴). «بررسی و تحلیل احساس امنیت روستاییان شهرستان زرنند». *فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*. دوره ۴، شماره ۴۴، صص ۸۱-۵۷.

- سال نهم. شماره ۸۹. صص ۲۸-۲۳.
- علیخواه، فردین؛ نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۵). «زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری». فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال پنجم. شماره ۲۲. صص ۱۳۱-۱۰۹.
- عماد، افروغ (۱۳۷۷). *فضا و جامعه*. تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
- قرایی، فریبا؛ رادجهانبانی، نفیسه؛ رشیدپور، نازیلا (۱۳۸۹). «بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری». فصلنامه علمی پژوهشی *آرمان‌شهر*. دوره ۳. شماره ۴. صص ۲۳-۱۷.
- قرائی، فریبا (۱۳۹۱). *شناسایی عوامل کیفیت محیط با تکیه بر ویژگی‌های کالبدی و زیبایی شناختی و تأثیر آن بر حضور زنان در فضاهای عمومی شهر*. اولین همایش زنان و زندگی شهر.
- قرایی، فریبا؛ رادجهانبانی، نفیسه؛ رشیدپور نازیلا (۱۳۸۹). «بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری (نمونه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران)». *معماری و شهرسازی آرمان‌شهر*. دوره ۳. شماره ۴. صص ۳۲-۱۷.
- کارگر، بهمن؛ سرور، رحیم (۱۳۹۰). *شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی*. تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی.
- کلارک، رونالد (۱۳۸۷). «نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی». ترجمه محمدحسن جعفریان. *پژوهش‌های مدیریت انتظامی (مطالعات مدیریت انتظامی)*. دوره ۳. شماره ۳. صص ۳۵۶-۳۴۴.
- گروسی، سعیده؛ میرزائی، جلال؛ احسان، شاهرخی (۱۳۸۶). «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت». *فصلنامه دانش انتظامی*. دوره ۹. شماره ۲. صص ۳۹-۲۶.
- محسنی، منوچهر (۱۳۷۹). *بررسی آگاهی، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی فرهنگی در ایران*. تهران: نشر دبیرخانه شورای فرهنگی عمومی کشور.
- محمودی جانکی، فیروز؛ قورچی بیگی، مجید (۱۳۸۸). «نقش طراحی محیطی در پیگیری از جرم». *فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی*. دوره ۳۹. شماره ۲. صص ۳۶۷-۳۴۵.
- مساواتی آذر، مجید (۱۳۵۸). «تأثیر شرایط مسکن در بزهکاری دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۳). «ارزیابی و تحلیل احساس امنیت روستاییان نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان ایلام)». فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا). سال چهارم. شماره چهارم. (پیاپی ۱۵). صص ۱۵۶-۱۲۹.
- دلاور، علی؛ رضایی، علی محمد (۱۳۸۶). «بررسی مقایسه‌ای احساس امنیت در تهران بزرگ، یزد و کل کشور». *فصلنامه امنیت*. سال ۵. شماره ۴. صص ۱۸۶-۱۵۳.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۸). *آنومی یا آشفتگی اجتماعی، پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران*. تهران: انتشارات سروش.
- زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۷۱). *جمعیت و توسعه*. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- زیاری، کرامت‌الله؛ عیوضلو، داوود؛ عیوضلو، محمود و ریکا، جهانبخش (۱۳۹۰). «تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی در شهرستان کوهدشت». *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*. دوره ۴. شماره ۱. صص ۱۶۴-۱۳۷.
- سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح (۱۳۶۹). *فرهنگ آبادی‌های جمهوری اسلامی ایران-زنجان*. جلد ۲۵.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۱). *آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)*. تهران: انتشارات آوای نور.
- سرتیپی پور، محسن (۱۳۸۸). «بررسی تحلیلی مسکن روستایی در ایران». *نشریه صفه*. سال ۱۹. شماره ۴۹. صص ۴۷-۶۱.
- _____ (۱۳۸۶). «مسکن روستایی در مالزی، اندونزی و برونئی». *فصلنامه مسکن و محیط روستا*. شماره ۱۱۸. صص ۳۳-۲۴.
- سعیدی، عباس (۱۳۹۱). «پویای ساختاری- کارکردی: رویکردی بدیل در برنامه‌ریزی فضایی». *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*. سال اول. شماره ۱. صص ۱۸-۱.
- _____ (۱۳۷۳). *الزامات اجتماعی- اقتصادی در ساخت و ساز مسکن روستایی*. مجموعه مقالات سمینار ساماندهی سیاست‌های توسعه مسکن در ایران.
- ضربایان، فرناز؛ منعم، محمدرضا (۱۳۸۹). «بررسی میزان و عوامل تأثیرگذار بر حس مکان». *ماهنامه شهرداری‌ها*.

- خانواده و محل سکونت در تهران». فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال ششم. شماره ۲۲. صص ۸۷-۱۰۷.
- نیومن، اسکار (۱۳۸۱). «نقش طراحی شهری در ایجاد فضاهای قابل دفاع». ترجمه نسیم ایرانمنش. شهرداری ها. سال چهارم. شماره ۴۱.
- جوانان ایران». ماهنامه پیوند. شماره ۱. صص ۷۵-۵۶.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن (۱۳۸۶). *جغرافیای اقتصادی ایران (کشاورزی)*. مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۶). «نقش پلیس زن در امنیت عمومی». فصلنامه پلیس زن. سال اول. شماره دوم. صص ۷۶-۵۳.
- نویدنیا، منیژه؛ ساروخانی، باقر (۱۳۸۵). «امنیت اجتماعی
- CGAP (2004). "Helping to Improve Donor Effectiveness in Microfinance: Housing Microfinance". *DONOR BRIEF*. No. 20.
- Denis, Szabo & Micheline, Baril (1977). *Environment Urban*. Montreal. Avril.
- Ferguson, Bruce (2004) "Scaling up Housing Microfinance: a guide to practice". *Housing Finance International*. Vol. 19. Issue 1. Pp.3-13.
- Karakus, O.; Edmund, F.; McGarrell and Basibuyuk, O. (2010). "Fear of crime among citizens of Turkey". *Journal of Criminal Justice*. 38. Pp. 174-184.
- Little, Jo; Ruth Panelli; Anna Kraack (2005). "Women's fear of crime: A rural perspective". *Journal of Rural Studies*. Vol. 21. Issue 2. Pp. 151- 163.
- Manoj, P. K. (2010). "Prospects and Problems of Housing Microfinance in India: Evidence from "Bhavanashree" Project in Kerala State". *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*. Vol. 19. Issue 19. Pp. 178-194.
- Merrill, S. & Mesarina, N. (2006). *Expanding Microfinance for Housing*. International Union for Housing Finance (IUHF).
- Newman, O. (1973). *Defensible Space: People and Design in the Violent City*. Architectural Press: London.
- Rapaport (1982). *The Meaning of the Built Environment: A Nonverbal Communication Approach*. University of Arizona Press.
- Schweitzer, J. H.; June Woo Kim & Juliette R. Mackin (1977). "The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods". *Journal of Urban Technology*. Vol. 6. Issue 3. Pp. 59-73.
- Sheykhbeygloo, R. (2013). "Health components of biological effect on the tendency of migration of satellite settlements of Isfahan". *geography and invironmental planning Quarterly*. No. 51. Pp. 215-228.
- Shirazi, shah (2009). "Role of Pakistan poverty alleviation fund's micro credit in poverty alleviation". *A Case of Pakista, Pakistan Economic and Social Review*. Vol. 47. No. 2. Pp. 215-228.
- Sakip, Siti Rasidah M.d.; Noraini Johari; Mohd Najib Mohd Salleh (2012). "The Relationship between Crime Prevention through Environmental Design and Fear of Crime". *Procedia Social and Behavioral Sciences* 68. Pp. 628-636.
- Srinivasa Rao, P. Y. J.; Priyadarshini (2013). "Microfinance and Rural Credit: Is it an Alternative Source of Rural Credit". *International Journal of Humanities and Social Science*. Vol. 2. Issue 3. Pp. 28-39.
- Stewart, Jessica (2006). "The Interdependence of Security and Perception". *Journal of Security*. Vol. 4. No. 3. Pp. 1-9.
- World Bank (2008). *Housing Reconstruction in Urban and Rural Area*.